

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 เกี่ยวเนื่องจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎี

1.1 แนวคิดในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 การบัญชีต้นทุน

1.3 รายได้

1.4 ผลตอบแทนหรือกำไร

1.5 การประหยัดต่อขนาด

1.6 การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

1.7 การบริหารงบประมาณ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยยึดแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 18)

การจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 ให้ยึดหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน หากพิจารณากลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักการนี้จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่เฉพาะแต่เด็กและเยาวชนอย่างที่เคยเป็นมาในอดีตเท่านั้น แต่รวมถึงประชาชนทั่วไปทุกหมู่เหล่า ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานะ ทุกอาชีพ ทุกศาสนา และทุกท้องถิ่น คนเหล่านั้นจะต้องได้รับสิทธิทางการศึกษาโดยเสมอภาคและเท่าเทียม

2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายความว่า การศึกษาไม่ใช่ภาระหน้าที่ของสถานศึกษารัฐและเอกชนอย่างที่เคยเป็นมาในอดีตเท่านั้น แต่ยังขยายวงกว้างออกไปถึงบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ

สถาบันสังคมอื่นให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา

3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การพัฒนาทั้งทางด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระ และวิธีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละระดับ และประเภทการศึกษาด้วยการบูรณาการความรู้คุณธรรม การปรับเปลี่ยนตามบริบทและกระแสโลกาภิวัตน์

การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา มาตรา 9 ให้ยึดหลักดังนี้

1. หลักเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. หลักการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษา
4. หลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ การพัฒนาครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. หลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

การบัญชีต้นทุน (Cost Accounting) เป็นส่วนหนึ่งของระบบบัญชีของกิจการ ในการตัดสินใจและประเมินผลงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นบุคคลภายนอก เช่น เจ้าของ เจ้าหนี้ ผู้ลงทุน หรือเป็นบุคคลภายใน เช่น ฝ่ายบริหารของกิจการเป็นต้น โดยใช้ข้อมูลต้นทุนของกิจการเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ บุคคลภายนอกจะใช้งบการเงินของกิจการเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจลงทุนหรือให้กู้ยืม หรือใช้งบการเงินในการประเมินผลงานของผู้บริหารกิจการ การบัญชีต้นทุนจะให้ข้อมูลด้านต้นทุนสินค้าที่ผลิตหรือบริการเพื่อใช้ในการจัดทำงบการเงิน ฝ่ายบริหารของกิจการย่อมต้องการใช้ข้อมูลต้นทุนในการตัดสินใจ วางแผน ควบคุม และประเมิน ผลงานของฝ่ายต่าง ๆ ดังนั้นการบัญชีต้นทุนมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (กิ่งกนก พิทยานุกุล, สุนทรี จรูญ, และรวีวัลย์ ภิชโยพนากุล, 2548, หน้า 1)

1. สะสมข้อมูลที่จำเป็นเพื่อจัดทำงบการเงิน โดยคำนวณต้นทุนสินค้าหรือบริการในงบกำไรขาดทุน และช่วยตีราคาสินค้าคงเหลือในงบดุล
2. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการควบคุมต้นทุนแก่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ

3. ให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจและวางแผนดำเนินงาน

ต้นทุน (Cost) หมายถึง การสูญเสียทรัพยากรขององค์กรเพื่อให้วัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งขององค์กรได้สำเร็จลง รวมทั้งหมายถึงมูลค่าที่เกิดจากการสูญเสียผลประโยชน์บางอย่างที่กิจการหรือองค์กรควรจะได้รับต้นทุนใช้ในกรณีที่กิจการสูญเสียทรัพยากรจำนวนหนึ่งไปเพื่อให้ได้ทรัพยากรอีกชนิดหนึ่งกลับมา ส่วนค่าใช้จ่าย (Expenses) ใช้ในกรณีที่กิจการต้องสูญเสียทรัพยากรจำนวนหนึ่งไปเพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่กิจการ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2547, หน้า 9)

การจำแนกประเภทต้นทุน (ดวงมณี โกมารทัต, 2547, หน้า 33) ต้นทุนจำแนกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. การจำแนกต้นทุนตามระยะเวลา
2. การจำแนกต้นทุนตามลักษณะดำเนินงาน
3. การจำแนกต้นทุนตามส่วนประกอบผลิตภัณฑ์
4. การจำแนกต้นทุนตามปริมาณกิจกรรม
5. การจำแนกต้นทุนเพื่อการควบคุมและวัดผลการปฏิบัติงาน
6. การจำแนกต้นทุนเพื่อการตัดสินใจ

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 จะจำแนกต้นทุนตามประเภทที่ 4 ดังนี้

ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ต้นทุนที่มีจำนวนรวมไม่เปลี่ยนแปลงภายในช่วงที่พิจารณา (Relevant Range) แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณกิจกรรมไปในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ตาม เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าใช้สอย ค่าตอบแทน ค่าเสื่อมราคา

ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ต้นทุนซึ่งมีจำนวนรวมเปลี่ยนแปลงขึ้นลงเป็นอัตราส่วนโดยตรงกับปริมาณกิจกรรม เช่น ค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค

รายได้ (Revenue or Income) ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงบการเงินที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งแม้บทบัญญัติตามมาตรฐานการบัญชีไทยโดยคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยให้คำนิยามไว้ดังนี้

รายได้ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสเข้าหรือการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์หรือการลดลงของหนี้สิน ซึ่งส่งผลให้ส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงเงินทุนที่ได้รับจากผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ รายได้ตามคำนิยาม

รวมถึง รายได้และรายการกำไรซึ่งเกิดขึ้นจากกิจกรรมตามปกติของกิจการ รายได้มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น รายได้จากการขาย รายได้จากการให้บริการ รายได้ค่าธรรมเนียม รายได้เงินปันผล รายได้สิทธิ ฯลฯ (มาตรฐานการบัญชี, 2544, หน้า 531)

สำหรับรายได้จากการจัดการศึกษา ได้แก่ งบเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ค่าใช้จ่ายรายหัว) สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 คนละ 1,800 บาท ต่อปีการศึกษาและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 คนละ 2,700 บาทต่อปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

ผลตอบแทนหรือกำไร (Earnings or Net Income) เกิดขึ้นจากการรายงานผลของความสำเร็จ ซึ่งเป็นผลต่างของรายได้หักด้วยค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ซึ่งมีวิธีการวัดผลกำไร โดยการเปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายที่ใช้เกณฑ์ความเกี่ยวพันระหว่างต้นทุนที่เกิดขึ้นจากรายได้ที่มาจากรายการเดียวกัน (เมฆากุล เกียรติกระยาจ และศิลปพร ศรีจันทะพร, 2543, หน้า 99 -114) สำหรับการวัดผลตอบแทนของการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือการเปรียบเทียบระหว่างรายได้จากการจัดการศึกษาหักด้วยต้นทุนในการจัดการศึกษา

การวิเคราะห์ผลตอบแทน การวิเคราะห์ต้นทุน รายได้ ผลตอบแทนการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา คำนวณจากรายได้หักต้นทุนรวม ซึ่งการวิเคราะห์ผลตอบแทน สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อคน} = \text{รายได้เฉลี่ยต่อคน} - \text{ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อคน}$$

การประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) นักเศรษฐศาสตร์ให้ความหมายว่าเป็นช่วงที่หน่วยผลิตหรืออุตสาหกรรมขยายการผลิตแล้วเกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น ต้นทุนต่อหน่วยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยแยกให้เห็นถึงผลได้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกิจการที่มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ดังนี้ (พรพิมล สันติมนิรัตน์, 2541, หน้า 149)

ประการแรก เมื่อกิจการมีขนาดการผลิตที่ใหญ่ขึ้น มีปริมาณการผลิตที่มากขึ้น ระบบการผลิตที่เรียกว่า Mass Production อันหมายถึงการผลิตแต่ละส่วนของผลผลิตคราวละมาก ๆ จะเริ่มเข้ามามีบทบาท ช่วยประหยัดเวลา คัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้ลดลง อันเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง

ประการที่สอง เมื่อปริมาณการผลิตมีมากขึ้น ต้นทุนคงที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต หรือค่าใช้จ่ายทางด้านบริหารและการจัดการ รวมถึงค่าใช้จ่ายด้านการตลาดจะถูกกระจายออกไปมากขึ้น อันเป็นผลทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง

ประการที่สาม เมื่อปริมาณงานในแต่ละหน้าที่มีมากขึ้นตามขนาดการผลิตที่ใหญ่ขึ้น หน่วยธุรกิจย่อมสามารถแบ่งแยกแรงงานให้ทำหน้าที่เฉพาะในด้านหนึ่ง ๆ อันเป็นผลให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่าง ผลที่ได้จากการผลิตสูงขึ้นต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง

ประการที่สี่ โอกาสในการนำเครื่องมือเครื่องจักรและเทคนิคการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเข้ามาใช้ในกิจการจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อขนาดการผลิตใหญ่ขึ้น ทั้งนี้เพราะเทคนิคการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูง ๆ มักมีราคาที่สูงตามไปด้วย จึงไม่คุ้มที่จะนำมาใช้ในกิจการขนาดเล็กและประสิทธิภาพที่สูงขึ้นนี้มีผลทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง

ประการที่ห้า หน่วยธุรกิจยังได้ผลประโยชน์ทางด้านอื่นจากการขยายปริมาณการผลิตออกไป เช่น การซื้อปัจจัยการผลิตคราวละมาก ๆ ของกิจการขนาดใหญ่ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการทั้งในแง่การต่อรองให้ราคาของปัจจัยลดลง การกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนก็เช่นกันกิจการขนาดใหญ่ย่อมมีแนวโน้มที่จะสามารถจัดหาเงินทุนมาใช้ได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่ากิจการขนาดเล็ก

อย่างไรก็ตามเมื่อหน่วยธุรกิจได้ขยายขนาดการผลิตไปได้ระยะหนึ่งแล้ว จนทำให้กิจการสามารถได้ประโยชน์จากการประหยัดทุกชนิดได้อย่างเต็มที่ การขยายปริมาณการผลิตออกไปอีก จะทำให้การเพิ่มขึ้นของต้นทุนทั้งหมดเป็นไปในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของผลผลิต ต้นทุนต่อหน่วยในระยะยาวจะสูงขึ้นเกิดการไม่ประหยัดต่อขนาด (Diseconomies of Scale) มีสาเหตุมาจากการที่กิจการขยายขนาดการผลิตจนมีขนาดใหญ่เกินไป การจัดสรรงานซับซ้อนมากขึ้น การติดต่อประสานงานทวีความยุ่งยาก การดูแลไม่ทั่วถึง มีการจ้างบุคลากรเพิ่มขึ้น ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สูงขึ้นด้วย

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) อัตราส่วนทางการเงิน หมายถึง การเปรียบเทียบระหว่างรายการในงบการเงินตั้งแต่สองรายการขึ้นไปนำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรายการ การจัดแบ่งประเภทอัตราส่วนทางการเงินนั้นแบ่งได้หลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ตามวัตถุประสงค์ ในการบริหารการเงินแล้วแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นแม่บทในการวิเคราะห์ด้วยอัตราส่วนทางการเงิน (เพชร ชุมทรัพย์, 2544, หน้า 12) คือ

1. อัตราส่วนวิเคราะห์ความคล่องตัวทางการเงิน (Liquidity Ratio)
2. อัตราส่วนวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ (Activity Ratio)
3. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการก่อหนี้ (Leverage Ratio)
4. อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

ในการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เปิดการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ในครั้งนี้ใช้เฉพาะ

อัตราส่วนวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์และอัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการหากำไร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 อัตราส่วนวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ เป็นอัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของกิจการ อัตราส่วนในกลุ่มนี้เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างยอดขายกับเงินลงทุนในรายการสินทรัพย์ต่าง ๆ แต่ละรายการตามที่ต้องการวิเคราะห์ เช่น อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ อัตราการหมุนเวียนของสินค้า อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร ฯลฯ การคำนวณอัตราส่วนในกลุ่มนี้จึงเกี่ยวข้องกับทั้งในงบดุลและงบกำไรขาดทุน ความเร็วของอัตราการหมุนจากการใช้สินทรัพย์ที่วัดได้ จะบอถึงประสิทธิภาพจากการบริหารสินทรัพย์นั้น ๆ โดยการศึกษาในครั้งนี้ใช้เฉพาะอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม

อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets Turnover) เป็นอัตราส่วนขายสุทธิกับสินทรัพย์รวม เป็นอัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์รวมเพื่อให้เห็นภาพกว้าง ๆ

$$\text{อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

อัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการหากำไร เป็นอัตราส่วนวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ กลุ่มกำไรสัมพันธ์ต่อยอดขาย และกลุ่มกำไรสัมพันธ์กับเงินลงทุน

1. กลุ่มกำไรสัมพันธ์ต่อยอดขาย อัตราส่วนกลุ่มนี้ได้จากงบกำไรขาดทุนสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่าย การทำกำไรจากยอดขาย กำไรที่กล่าวถึงนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการวัดว่าต้องการวัดกำไรตัวใด ผลตอบแทนกลุ่มนี้ประกอบด้วย ผลตอบแทนขั้นต้น ผลตอบแทนจากการดำเนินงานและผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ โดยการศึกษาในครั้งนี้ใช้เฉพาะผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ

$$\text{ผลตอบแทนจากกำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

2. กลุ่มสัมพันธ์กับเงินลงทุน อัตราส่วนกลุ่มนี้ได้จากงบกำไรขาดทุนและงบดุล ได้แก่ ผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม และผลตอบแทนสุทธิจากส่วนของผู้ถือหุ้น

ผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (Return on Assets: ROA หรือ Return on Investment: ROI) เป็นอัตราส่วนระหว่างกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม ผลลัพธ์ที่ได้บอกให้ทราบว่าในรอบ

ระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา จากเงินลงทุนในสินทรัพย์รวม 100 บาท สามารถทำกำไรในรอบปีนั้นเท่าไร อัตราส่วนนี้สูงย่อมแสดงถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานจากสินทรัพย์ลงทุนได้ดี

$$\begin{aligned}\text{ผลตอบแทนสุทธิจากสินทรัพย์รวม} &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขายสุทธิ}} \times \frac{\text{ขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}\end{aligned}$$

การบริหารงบประมาณ เงินอุดหนุน หมายถึง รายจ่ายที่กำหนดให้จ่ายหรือเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีใช้ราชการส่วนกลางตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หน่วยงานในกำกับของรัฐ องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถาตำบล องค์การระหว่างประเทศ นิติบุคคล เอกชน หรือกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์รวมถึงเงินอุดหนุน งบประมาณมหากษัตริย์ เงินอุดหนุนการศาสนาและรายจ่ายที่สำนักงานประมาณกำหนดให้ใช้จ่ายในงบรายจ่ายนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

หลักการ ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 3 มาตรา 43 ได้บัญญัติไว้ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 มาตรา 10 ได้บัญญัติไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และหมวด 8 มาตรา 60 ได้บัญญัติไว้ว่า ให้รัฐจัดสรรเงินงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้ จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน จึงเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามข้อบัญญัติดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

วัตถุประสงค์ งบประมาณเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ค่าใช้จ่ายรายหัว) จัดสรรให้สถานศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

เกณฑ์การจัดสรร ณ ปัจจุบัน

ระดับก่อนประถมศึกษา	ภาคเรียนละ 300 บาท	ปีการศึกษาละ 600 บาทต่อหัว
ระดับประถมศึกษา	ภาคเรียนละ 550 บาท	ปีการศึกษาละ 1,100 บาทต่อหัว
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ภาคเรียนละ 900 บาท	ปีการศึกษาละ 1,800 บาทต่อหัว
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ภาคเรียนละ 1,350 บาท	ปีการศึกษาละ 2,700 บาทต่อหัว

แนวทางการใช้งบประมาณ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ค่าใช้จ่ายรายหัว) เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้มากที่สุด จึงกำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เสนอแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษาผ่านความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สาธารณชนได้รับทราบ
4. การใช้จ่ายเงินงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา

ลักษณะการใช้งบประมาณ การใช้งบประมาณงบเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ค่าใช้จ่ายรายหัว) ให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ลักษณะการใช้จ่ายให้จ่ายได้ตามลักษณะดังนี้

1. งบบุคลากร เช่น ครูอัตราจ้างรายเดือน พนักงานขับรถ ฯลฯ
2. งบดำเนินงาน
 - 2.1 ค่าตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าตอบแทนวิทยากรวิชาชีพท้องถิ่น ฯลฯ
 - 2.2 ค่าใช้สอย เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่าพาหนะ ค่าจ้างซ่อมแซม ค่าพาหนะพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ ค่าจ้างเหมาบริการ ฯลฯ
 - 2.3 ค่าวัสดุ เช่น ค่าวัสดุการศึกษา ค่าเครื่องเขียน ค่าวัสดุเวชภัณฑ์ ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาทรัพย์สิน ฯลฯ
3. งบลงทุน
 - 3.1 ค่าครุภัณฑ์ ที่มีราคาต่อหน่วยราคาเกิน 5,000 บาท ขึ้นไป เช่น จัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร ฯลฯ

3.2 ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง รายจ่ายเพื่อประกอบการตัดแปลง ต่อเติมหรือปรับปรุง ที่ดินและสิ่งก่อสร้างที่มีวงเงินเกินกว่า 50,000 บาท เช่น ค่าจัดสวน ค่าถมที่ดิน ถนน รั้ว สะพาน บ่อน้ำ ฯลฯ

4. ค่าสาธารณูปโภค รายจ่ายค่าบริการสาธารณูปโภค สื่อสารและโทรคมนาคมรวมถึง ค่าใช้จ่ายที่ต้องชำระพร้อมกัน เช่น ค่าบริการ

4.1 ค่าไฟฟ้า

4.2 ค่าประปา ค่าน้ำบาดาล

4.3 ค่าโทรศัพท์

4.3.1 ค่าโทรศัพท์พื้นฐาน

4.3.2 ค่าโทรศัพท์เคลื่อนที่

4.3.3 ค่าบัตรโทรศัพท์

4.3.4 บัตรเติมเงินโทรศัพท์ (เฉพาะ โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นสมบัติของโรงเรียน)

4.4 ค่าบริการไปรษณีย์โทรเลข

4.4.1 ค่าไปรษณีย์

4.4.2 ค่าชนาณัติ

4.4.3 ค่าดวงตราไปรษณียากร

4.4.4 ค่าเช่าตู้ไปรษณีย์

4.4.5 ค่าธรรมเนียมการโอนเงินผ่านธนาคาร

4.5 ค่าบริการสื่อสารและโทรคมนาคม

4.5.1 ค่าโทรภาพ (โทรสาร)

4.5.2 ค่าเทเล็กซ์

4.5.3 ค่าวิทยุติดตามตัว

4.5.4 ค่าวิทยุสื่อสาร

4.5.5 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต

4.5.6 ค่าสื่อสารผ่านดาวเทียม

แนวปฏิบัติในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดแนวปฏิบัติในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเพื่อจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. รายการที่ให้สถานศึกษาใช้เงินอุดหนุนรายหัวเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

1.1 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนตามระเบียบว่าด้วยการเก็บเงินบำรุงการศึกษาใน

สถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 ได้แก่

- 1.1.1 ค่าระเบียนการและใบสมัคร
- 1.1.2 ค่าสมัครเข้าเรียน
- 1.1.3 ค่าขึ้นทะเบียนเป็นนักเรียน
- 1.1.4 ค่าบำรุงสุขภาพหรือห้องพยาบาล
- 1.1.5 ค่าบำรุงห้องสมุด
- 1.1.6 ค่าภาคปฏิบัติหรือวัสดุฝึกหัดหรืออุปกรณ์การศึกษา
- 1.1.7 ค่าลงทะเบียนรายวิชา
- 1.1.8 ค่าสอบแก้ตัว

1.2 ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ และค่าตอบแทนใช้สอยที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์การใช้งานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมซึ่งสถานศึกษาได้รับการจัดสรรจากรัฐ

2. รายการค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษเพิ่มเติมจากหลักสูตรการเรียนการสอนตามปกติที่รัฐจะต้องจัดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น ให้พิจารณาเป็น 2 กรณี

2.1 กรณีที่การบริการนั้นจัดสำหรับนักเรียนทุกคนหรือนักเรียนส่วนใหญ่ เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศกับเจ้าของประเทศ ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดของกิจกรรมเหตุผลความจำเป็นและรายละเอียดค่าใช้จ่ายจริง เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนความเห็นของผู้ปกครองเพื่อประกอบการพิจารณา เมื่อได้รับเห็นชอบแล้วจึงเรียกเก็บได้ ทั้งนี้ให้มีมาตรการที่จะดูแลนักเรียนที่ยากจนและมีปัญหาการชำระเงินเพิ่มเติมให้ได้รับบริการด้วย

2.2 กรณีที่บริการเฉพาะผู้ที่สนใจ ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดและประมาณการค่าใช้จ่ายเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขอความเห็นชอบและเก็บเฉพาะผู้ที่สมัครใจ

3. อื่น ๆ

3.1 ค่าปรับการลงทะเบียนรายวิชาล่าช้า ให้เก็บค่าปรับได้ครั้งละ 10 บาท

3.2 ค่าออกใบรับรอง ใบรายงานต่าง ๆ ถ้าเป็นภาษาไทย ชุดแรกไม่เก็บค่าใช้จ่าย ชุดต่อไปให้ เก็บชุดละ 5 บาท หากเป็นภาษาอังกฤษให้เก็บชุดละ 20 บาท

4. การรับบริจาค สถานศึกษาอาจรับบริจาคได้ แต่ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจไม่เป็นการบังคับไม่เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือเงื่อนไขทางราชการ โดยนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน

รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำหรับนักเรียนยากจน)

นิยาม

งบประมาณเงินอุดหนุน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป รายการเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน) คือ เงินงบประมาณที่จัดสรรให้แก่สถานศึกษาที่มีนักเรียนยากจน เพื่อจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

นักเรียนยากจน หมายถึง นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่อครัวเรือนไม่เกิน 40,000 บาท ต่อปีเกณฑ์การจัดสรร

จัดสรรให้นักเรียนที่ยากจนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ลักษณะการใช้งบประมาณ ให้ใช้ในลักษณะแบบถ้วนทั่วจ่ายค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายนักเรียน ค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะในการเดินทางการใช้จ่ายงบประมาณ

สถานศึกษาสามารถเลือกวิธีดำเนินการจ่ายหรือจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เรียนยากจนได้ตามความเหมาะสม ดังนี้

1. ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน จัดซื้อแจกจ่ายให้แก่นักเรียน
2. ค่าเสื้อผ้าและวัสดุเครื่องแต่งกายนักเรียน จัดซื้อแจกจ่ายให้แก่เรียน
3. ค่าอาหารกลางวัน จัดซื้อวัตถุดิบมาประกอบอาหารหรือจ้างเหมาทำอาหารหรือจ่ายเป็นเงินสดให้แก่เรียนโดยตรง
4. ค่าพาหนะในการเดินทาง จ่ายเป็นเงินสดโดยตรงหรือจ้างเหมารถรับส่งให้แก่เรียน

แนวทางดำเนินงาน

1. ระดับสถานศึกษา

1.1 สํารวจข้อมูลนักเรียนยากจนและรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

1.2 จัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

- 1.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมและควบคุมดูแลนักเรียนยากจน
- 1.4 รายงานผลการดำเนินงาน
2. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 - 2.1 รวบรวมข้อมูลนักเรียนยากจนจากสถานศึกษาและรายงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรอง ตรวจสอบข้อมูลและพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ หรือผู้แทนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทนผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอน
 - 2.3 กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงาน
 - ระยะเวลาการใช้จ่าย งบเงินอุดหนุน (เงินอุดหนุนทั่วไป) (ค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน)
 1. ระยะเวลาในการใช้จ่าย
 - ระยะที่ 1 ๑ ให้จ่ายภายในปีงบประมาณ (1 ตุลาคมปีก่อน – 30 กันยายนปีปัจจุบัน)
 - ระยะที่ 2 ๑ กรณีมีเงินเหลือและยังไม่สิ้นสุดโครงการให้รีบดำเนินการ
 - ๑ ให้จ่ายให้เสร็จสิ้นอย่างช้าภายในปีงบประมาณถัดไป
 - (1 ตุลาคม ปีปัจจุบัน – 30 กันยายนปีถัดไป)
 - สรุปรวม ใช้ได้ 2 ปีงบประมาณ
 2. กรณีเงินเหลือ เมื่อสิ้นระยะเวลาที่ 2 หรือเลิกโครงการให้เบิกถอนเงินส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน
 3. ดอกผลที่เกิดจากเงินฝากธนาคาร (ประเภทออมทรัพย์) ของงบเงินอุดหนุนให้นำส่งเป็นเงินรายได้แผ่นดิน ภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับการแจ้งยืนยันยอดในสมุดคู่ฝาก
 4. หลักฐานการจ่ายเงิน การบัญชีและวิธีการปฏิบัติอื่น ๆ
 - 4.1 เอกสารรับ – จ่ายเงินให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ
 - 4.2 การบัญชีให้ปฏิบัติตามระบบบัญชีของทางราชการโดยอนุโลม
 - 4.3 การจัดซื้อ – จ้าง ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สุมนัส ภารพบ (2528) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบต้นทุนในการจัดการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปว่า

จากการเปรียบเทียบประสิทธิภาพทางการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ตามหลักเศรษฐศาสตร์ จากทฤษฎีต้นทุนนำมาสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติด้วยวิธีประมาณค่าสัมประสิทธิ์กำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) พบว่าจำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสำคัญในการกำหนดต้นทุนในการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ เปรียบเทียบต้นทุนรวมเฉลี่ยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน ณ จุดต่ำสุดของต้นทุนรวมเฉลี่ยในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาลซึ่งมีจุดต้นทุนรวมเฉลี่ยเป็น 3,747.77 บาท มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีต้นทุนเฉลี่ยเป็น 5,619.57 บาท ถึงแม้ว่าโรงเรียนรัฐบาลจะมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนเอกชน ก็ตามแต่เมื่อพิจารณาลักษณะของต้นทุนแล้ว จะเห็นว่าต้นทุนรวมเฉลี่ยของโรงเรียนรัฐบาลสูงกว่าต้นทุนรวมเฉลี่ย ณ จุดต่ำสุดซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนรัฐบาลขยายการผลิต คือ รับนักเรียนเข้ามาศึกษามากจนเกินระดับที่เหมาะสม ต้นทุนรวมเฉลี่ยจึงเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเกิดการไม่ประหยัดต่อขนาด ในขณะที่โรงเรียนเอกชนยังสามารถขยายการผลิตและรับภาระทางการศึกษาได้อีก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้น รัฐบาลควรตระหนักถึงปัญหาการขยายการรับนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลเพิ่มมากเกินไปอันจะเกิดการไม่ประหยัดต่อขนาดได้ แนวทางหนึ่งซึ่งอาจจะแก้ปัญหานี้ได้ คือ ชะลอการเพิ่มในการรับนักเรียนเข้ามาศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลแล้วให้โรงเรียนเอกชนเข้าร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา โดยได้รับเงินอุดหนุนและการส่งเสริมจากภาครัฐบาล และควรมีมาตรการในการควบคุมอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่ให้มีผลกระทบต่อผู้รับบริการทางการศึกษามากเกินไป

สุชีลา เชาวนดี (2545) ได้ศึกษาจุดคุ้มทุนในการบริหารโรงเรียนและศึกษาค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนของโรงเรียนชุมชนพัฒนา จังหวัดสระแก้ว สรุปผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโรงเรียนชุมชนพัฒนา จังหวัดสระแก้ว พบว่าต้นทุนคงที่โดยรวมของปีการศึกษา 2540 2541 2542 และ 2543 คือ 13,923,900 บาท ต้นทุนผันแปรโดยรวมของปีการศึกษา 2540 2541 2542 และ 2543 คือ 19,483,775 บาท และต้นทุนรวมของปีการศึกษา 2540 2541 2542 และ 2543 คือ 33,407,675 บาท

2. การวิเคราะห์ต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงจากค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนของโรงเรียนชุมชนพัฒนา จังหวัดสระแก้ว พบว่า ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงเฉลี่ยต่อคนต่อปีของนักเรียนโรงเรียนชุมชนพัฒนาเท่ากับ 11,914.30 บาท

3. การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของโรงเรียนชุมชนพัฒนาพบว่าจุดคุ้มทุนอยู่ที่ 1,403 บาทต่อคน

งานวิจัยต่างประเทศ

มิลเลอร์ (Miller, 1991) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของต้นทุนและการลดต้นทุนของมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยวิธีการควบคุมต้นทุนของสถาบัน 2 ประเภท คือ ต้นทุนประเภทควบคุมได้ (Controllable Cost) เช่น เงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าบริการ ค่าจ้างต่าง ๆ กับต้นทุนประเภทควบคุมไม่ได้ (Uncontrollable Cost) เช่น ค่าหนังสือ ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ ห้องสมุดและค่าสาธารณูปโภค ฯลฯ

Hensen, Becker and Hanoch ในสหรัฐอเมริกา Mark Blaug ในอังกฤษ และ Carnoy ในลาตินอเมริกา (รัชนีกร คารวรัตน์พิเชฐ, 2543, หน้า 19-21) แสดงให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษามีค่าสูงกว่าผลตอบแทนในการลงทุนด้านอื่น ๆ ทำให้คนเริ่มมองเห็นว่าการศึกษามีค่าที่จะช่วยถ่ายทอดส่งเสริมวัฒนธรรมและอารยธรรมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการเพิ่มผลผลิตเพื่อพัฒนาประเทศอีกด้วย

ตารางที่ 2-1 อัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา (Campbell & McConnell – Stanley, 1989, p. 88)

ปี	อัตราผลตอบแทนเอกชน	อัตราผลตอบแทนต่อสังคม
1959	10.0	10.5
1969	11.5	11.1
1972	10.5	9.5
1974	8.5	7.5

เป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราผลตอบแทนในการลงทุนทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยทั้ง 2 อัตราของแต่ละปีใกล้เคียงกันมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการใช้เงินลงทุนในการศึกษาอยู่ในระดับใกล้เคียงกันมากในประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 2-2 อัตราผลตอบแทนทางเอกชนและทางสังคมตามระดับการศึกษาของประเทศไทย
ปี พ.ศ. 2529 (The World Bank, 1989)

ระดับการศึกษา	ทางเอกชน	ทางสังคม
<u>ระดับมัธยมศึกษา</u>		
รวมทุกภาค	16.6	13.6
เฉพาะเอกชน	15.7	12.7
<u>ระดับมัธยมปลาย (ทั่วไป)</u>		
รวมทุกภาค	7.8	6.7
เฉพาะเอกชน	4.1	3.6
<u>ระดับมัธยมปลาย (สายอาชีพ)</u>		
รวมทุกภาค	14.9	11.4
เฉพาะเอกชน	17.4	12.7
<u>ระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี)</u>		
รวมทุกภาค	21.2	13.5
เฉพาะเอกชน	30.3	18.7
<u>ระดับอุดมศึกษา (สายอาชีพ)</u>		
รวมทุกภาค	9.9	7.7
เฉพาะเอกชน	7.1	5.5

สรุปแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยในอดีตทั้งในประเทศและต่างประเทศชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาทุกระดับถึงแม้โรงเรียนรัฐบาลมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนเอกชน แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนแล้ว จะเห็นว่าต้นทุนรวมเฉลี่ยของโรงเรียนรัฐบาลสูงกว่าต้นทุนรวมเฉลี่ยของโรงเรียนเอกชน ดังนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเนื่องจากค่าใช้จ่ายคงที่ค่อนข้างสูงแต่รายได้ค่าธรรมเนียมการศึกษาถูกควบคุมโดยกฎระเบียบของรัฐ ผลผลิตที่ได้ คือ คนที่มีคุณภาพที่จะเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุด ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองต่อไป